

Становище

за дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, по професионално направление 1.2.

Педагогика /Професионално и кариерно консултиране/ на тема

„Модел на „Академия Град на бъдещето“ за устойчив професионален избор на учениците“

Автор на труда: докторант инж. Виолетка Маринова Цолова

Становище: проф.дпн Янка Динкова Мерджанова, СУ „Св. Климент Охридски“, ФП, катедра дидактика

Общо представяне и характеристика на кандидата и труда: Виолетка Цолова е инженер-строител по образование, учител по строителство в Националната гимназия по строителство и архитектура „Христо Ботев“, базов преподавател към факултета по педагогика по професионална педагогика. Преминала множество квалификации и обучения, търсещ специалист и педагог, работата ѝ по докторската дисертация се вписва логично в търсенията ѝ по посока на формиране и утвърждаване на професионалния облик на младите специалисти в професията и на целия сектор строителство и архитектура в национален план. Колегата от години развива реална дейност в национален и международен мащаб на Академия „Град на бъдещето“ към гимназията, работи неуморно с множество социални и културни фактори, които влияят на младите хора в процеса им на професионален избор и на професионална реализация.

Съдържателна оценка: затова и дисертационният труд е едновременно насочен от практиката към теорията – за осмисляне, проверка, усъвършенстване на вече заложената и многогодишно опитвана и утвърдена педагогическа практика, но и от теорията към практиката – чрез търсене на концептуализиране в нова светлина, в съвременните рязко променени условия на живот и на труд в световен мащаб, на такива класически явления като професионален избор, устойчив професионален избор, професионално самоопределение, автономни Аз-решения по отношение на професията, влияние и взаимодействие между най-важните външни фактори на влияние върху младия човек. **Но авторът успява да направи нещо много трудно – да се потопи и да овладее сложната диалектика между професионален избор и професионално самоопределение. Това собствено е сложният научен проблем, с който се ангажира изследователят – и неговото проследяване и на теоретическо, но и на приложно равнище като ефект и последици в крайна сметка в личностната професионална определеност на личността.**

Трудът е значителен по обем, но с балансирани теоретични и емпирични части. Библиографията е представителна и съществена. Приложенията онагледяват инструментариума на емпиричното изследване и богатата дейност на Академията. Комплексът цели-задачи-обект-предмет-хипотези-методи на изследване са кохерентни и последователно се разгръщат като осмисляне и проверка в работата. Авторката ползва богат италиански и като цяло международен опит в търсенията си. Познава и водещите български автори в областта. *Първа и втора част на труда* са предимно теоретични и са посветени на водещите приоритети и проблеми на професионалното образование в национален и международен план и на професионалното ориентиране като механизъм за професионален избор на учениците. Специални усилия са положени при оформяне на

професионалния профил на специалиста в сектор строителство и архитектура; на състоянието на бранша на пазара на труда в България, на тенденциите в професионалното образование в тази област и на водещите проблеми; на основните работни понятия, свързани с професионалното ориентиране – професионален избор, самоопределение, външни фактори на влияние и взаимодействието между тях. *Трета част* е свързваща и представя концептуалните авторски модели за професионално самоопределение и за Академия „Град на бъдещето“. И двата модела са носещи колони, основа за провеждане на адекватно, осмислено, ефективно и информативно емпирично изследване за период от три години. *Четвърта част* представя резултатите и анализите на авторката върху тях. Анкетирани са ученици, участници в академията; такива, които не участват, и специалисти от различни сфери – учители, журналисти, представители на различни месии, управленци и представители на държавните институции, работодатели. Авторът заслужава поздравления за автентичната, реална, неуморна и резултатна работа с всички тези категории участници на пазара на труда и с различно, но все много силно влияние и върху обществото като цяло, и върху младия човек, в процеса на вземане на съзнателни решения и по отношение на работата, и по отношение на други важни жизнени въпроси.

Работните хипотези, анализите на данните, изводите и очертаните перспективи, препоръките към всички външни фактори свидетелстват за професионализъм, педагогическа ерудиция, реален опит и авторитет на Виолета Цолова – и като практик, и като теоретик, в изследваната област. Отчетливо могат да се обособят съществени приноси, които ще служат на развитието и на професионалното образование в сектора, и на самия сектор строителство и архитектура.

Научно-приложни приноси:

1. Систематизиране на състоянието тенденциите, проблемите и перспективите на **професионалното образование в сектор „Архитектура и строителство“ в международен и национален план.**

2. Теоретическо систематизиране на възгледите, **съвременно интерпретиране и определяне на ключови за професионалното ориентиране понятия** – професионален избор, професионално самоопределение **в тяхната сложна диалектика**; взаимодействие между факторите за външно влияние. Въвеждане и обосноваване на понятието **„устойчив професионален избор“.**

3. Създаване на **авторски концептуален модел за процеса на професионално самоопределение** /табл. 2/ - интегриращ образователните дейности със социо-културните влияния и тяхното съвместно влияние върху представата за себе си, нуждите, мотивацията, ценностите и интересите на учениците.

4. Създаване на авторски концептуален модел на „Академия „Град на бъдещето“ /табл. 3/ - интегриращ класните и извънкласните форми на обучение на базата на водещи принципи и подходи, открояващи Академията като мост между училището, медиите, бизнеса, университета, държавните институции – за изграждане на устойчива професионална перспектива за младите хора.

5. Реализиране на **уникално тригодишно емпирично изследване и апробация** на Модела на академията, който период **реално го внедрява** в образователната практика **чрез уникално взаимодействие между факторите** за външно влияние върху личността, образователните фактори и семейната среда - в процеса на формиране на професионалните решения на младите хора.

Автореферат и публикации по темата: авторефератът отговаря на изискванията, публикациите на Виолета Цолова са разнообразни, както в научни списания, така и в научни форуми. По темата са достатъчни като представяне на основните смислови полета и резултати от работата ѝ.

Въпроси и критични бележки: докторант задочна форма на обучение, Виолетка Цолова работи неуморно през 4-те години докторантура, квалифицира се допълнително и като теоретик, и като изследовател, участва в редица научни форуми, продължи да развива дейността в Академията, неотменно е и базов учител към ФП. Превърна се в реален партньор и сътрудник и в подготовката на бъдещите педагози, обучаващи се във ФП. Като неин научен ръководител, нямам въпроси и бележки към настоящия момент. Пожелавам сътрудничеството да продължи и да работи усърдно за мултиплициране и разпространяване на опита на Академията в други професионални гимназии, във висшето образование по архитектура и строителство към УАСГ.

Заключение: Станахме свидетели на интересен феномен, бих казала, забележителен: за тези 4 години от интересна, проблематиката, с която Виолетка Цолова се заяви за докторант по професионално направление 1.2. Педагогика /Професионално и кариерно консултиране/ - **устойчивият професионален избор на младите хора, се превърна в стратегически значима за бъдещето, в методологическа от социална и от пазарна гледна точка.** Озовавайки се в икономическа криза, в социална криза, в екологична криза, съвременният свят е пред прага на потребности за качествено различно мислене в ситуации на предизвикателство и несигурност. Качествата на осъзнатите жизнени решения и избори, на личностна устойчивост на всички равнища и във всички аспекти, ще е проблематика на следващите десетилетия. Самата Виолета Цолова прояви забележителна устойчивост и упоритост в процеса на работата си и в отстояването на своите виждания. Убедена съм в бъдещето на Академията и на разширяването на нейните граници.

Цялостната процедура по обучението и защитата на труда на кандидата съответстват на изискванията на ЗРАСРБ.

Без колебание *предлагам на членовете на уважаемото научно жури да гласуват „за“ присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 1.2. Педагогика /Професионално ориентиране и консултиране/ на инж. Виолетка Маринова Цолова. За мен, тя е един от докторантите ми, които безусловно принадлежат към призованата автентична гилдия на изследователите – като търсец и чист дух, като експериментатор за усъвършенстване на реалността, като педагог-практик и мислител.*

2. 03. 2021
София

Автор на становището: .....
(проф. дпн Янка Мерджанова)